

Przedmowa

Szanowni Państwo, Drodzy Czytelnicy,

dziedzictwo kulturowe jest niezbędne dla kształtowania, rozwoju i trwania społeczeństwa. Retrospekcja dziedzictwa pozwala wydobyć i chronić to, co składa się na ludzką pamięć i tożsamość. W V tomie wydawnictwa „Dziedzictwo Kulturowe Miasta Kalisza i Regionu Południowej Wielkopolski” zostały zawarte rozważania z różnych dziedzin nauki i sztuki, co pozwala ukazać wielowymiarowość oraz złożoność tej problematyki.

Pierwszy artykuł stanowi wyjątkową monografię historyczno-sentymentalną, która jest wędrownką nie tylko po Ziemi Kaliskiej. Przenosi nas bowiem w świat przeżyć, wspomnień, obrazów tkanych przez czas, ale wciąż żywych w sercach i pamięci. Rozważania powstały na podstawie czasochłonnej i żmudnej kwerendy archiwaliów, dokumentów, zapisów metrykalnych, korespondencji oraz pamiątek rodowych. Przywoływane fakty i zdarzenia sięgają XVIII wieku. Przedstawiono genealogię rodziny Poradowskich herbu Sas, której historia poprzez związki i koligacje splotła się z rodziną Bienieckich herbu Łódzia, Sprusińskimi z rodu kupieckiego i Mieszczzańskimi herbu Łabędź. Monografia dotyczy także tego, co nieuchwytnie – imponderabiliów dziedzictwa rodowego oraz kulturowego.

W kolejnym artykule ukazano aktywność publiczną, artystyczną i prywatną wybitnej polskiej aktorki Heleny Modrzejewskiej, która odniosła międzynarodowy sukces. W USA do dziś pamięć o artystce jest kultywowana nie tylko wśród Polonii. W artykule wskazano na związki aktorki z Wielkopolską. Helena Modrzejewska wyszła za mąż za Karola Chłapowskiego – przedstawiciela jednego z zasłużonych polskich rodów związanych zwłaszcza z Wielkopolską. Zachodzi potrzeba, aby również u „korenien” pielęgnować i wdrażać aktywne formy pamięci.

Dzieje polskiej diaspory można przeanalizować na przykładzie artykułu, w którym odsłonięto kolejne nieznanne karty z życia Stefana Szolca-Rogozińskiego. Ów podróżnik i badacz pochodził z Kalisza. Swoimi odkryciami i działalnością zapisał się również poza Polską. Przyjacielem i powiernikiem podróżnika był Klemens Tomczek, z którym zorganizował pierwszą wyprawę do Afryki. W artykule wskazano także na wartości i zasady dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo kulturowe składa się nie tylko z monumentalnych zabytków, dzieł sztuki, ale i historycznych obiektów techniki. Jednym z wybitnych polskich hydrotechników był Teodor Urbański, który kierował zakończeniem prac budowy Kanału Augustowskiego. Kaliski Węzeł Wodny powstał w wyniku odważnego planu opracowanego przez Teodora Urbańskiego. Ów obiekt techniki jest świadectwem polskiej myśli inżynierskiej.

Współczesne zmiany w życiu społecznym, które odgrywają istotną rolę w kształtowaniu tożsamości artystycznej społeczności akademickiej Kalisza ukazano w następnym artykule. Omówiono zagadnienie mecenatu artystycznego, działalności i twórczości artystów – plastyków w kontekście społecznego odbioru sztuki oraz przeobrażeń w modzie. Rozważania dopełniają wywody o rzeźbach i pomnikach Kalisza, w których zawiera się nie tylko wizja artystyczna, ale i przeszłość.

W celu poznania, odczytania lub zrekonstruowania kontekstu oraz przebiegu wydarzeń pomaga prawo. W przepisach prawnych odzwierciedlenie znajduje akceptowany lub nieakceptowany w danym czasie system wartości. Prawo można uznać za świadectwo rozwoju cywilizacyjnego i kulturalnego. Analizowanie aktów notarialnych z okresu międzywojennego nie jest jednak łatwe ze względu na sformalizowany język, regulacje prawne, uwarunkowania sensu largo, jak i jurslingwistykę, która często różni się od języka używanego na co dzień.

Wzrost świadomości i zapotrzebowania na nowe formy kształcenia generuje zmiany w działalności edukacyjnej. W kolejnym artykule omówiono działalność wyższych studiów rolniczych w Lesznie. Szkolnictwo na poziomie wyższym jest efektem rozwoju wiedzy agrarnej oraz szansą na rozwój kapitału społecznego i inwestycji w regionie.

W kształtowaniu zdrowego stylu życia i otoczenia człowieka udział mają rodzinne ogrody działkowe. W następnej sekwencji omówiono działalność Polskiego Związku Działkowców – Okręgowego Zarządu w Kaliszu wpisującego się w tradycję ruchu działkowców w kraju.

Z kolei w artykule dotyczącym miasta Pleszewa wskazano na zmiany demograficzne, gospodarcze, proces decyzyjny oraz status społeczno-zawodowy decydentów u schyłku XVIII wieku, które w pewnym stopniu złożyły się na współczesny wizerunek miasta. Rozważania zostały oparte na kwerendzie wielu źródeł prymarnych.

W innych wywodach omówiono pozyskiwanie środków unijnych na remont i konserwację zabytków. Kwestię tą przeanalizowano na przykładzie zabytkowego obiektu sakralnego w Strzałkowie. Nie ulega jednak wątpliwości, iż w strategiach rozwoju oraz polityce kulturalnej samorządów powinno uwzględniać się jak najszersze spektrum dziedzictwa materialnego i niematerialnego, ponieważ łącznie składają się na tożsamość mieszkańców.

Natomiast w artykule o losach Kalisza pod okupacją hitlerowską (1939-1945) wskazano nie tylko na tragiczny okres w dziejach, terror i prześladowania w tym ludności żydowskiej, straty wojenne, ale i bohaterską heroiczną postawę wielu mieszkańców w celu ochrony języka polskiego oraz kultury. Ważne jest zachowanie pamięci o ludziach, którzy odważnie stawali w obronie polskości także o osobach z mniejszości narodowych. Obecnie warto zastanowić się nad kondycją współczesnego człowieka, wartościami uniwersalnymi po to, aby nie dopuścić do powtórzenia błędów historii.

Pragnę serdecznie podziękować Autorom za przekazanie wyników swoich badań naukowych oraz retrospekcji pamięci i wspomnień, które zostały opublikowane w V tomie wydawnictwa „Dziedzictwo Kulturowe Miasta Kalisza i Regionu Południowej Wielkopolski”. Rozważania te świadczą o trosce i świadomości ochrony oraz popularyzacji regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Z wyrazami szacunku

Redaktor Naukowy